

Analiza i rekonstrukcija svečane haljine viktorijanskog doba

Alić, Leana

Master's thesis / Diplomski rad

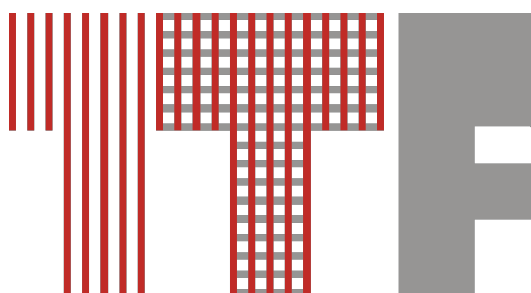
2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:561813>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-16**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET
Zavod za dizajn tekstila i odjeće

DIPLOMSKI RAD
ANALIZA I REKONSTRUKCIJA SVEČANE HALJINE VIKTORIJANSKOG DOBA

Leana Alić

Mentor: Doc. dr. sc. Irena Šabarić

Zagreb, rujan 2018.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF TEXTILE TECHNOLOGY
Textile and clothing design institute

MASTER THESIS
ANALYSIS AND RECONSTRUCTION OF THE VICTORIAN FORMAL DRESS

Leana Alić

Mentor: Doc. dr. sc. Irena Šabarić

Zagreb, rujan 2018.

Broj stranica: 45

Broj slika: 35

Broj literarnih izvora: 25

Članovi povjerenstva:

1. Doc. dr. sc. Katarina Nina Simončič, predsjednik/ca

2. Doc. dr. sc. Irena Šabarić, član/ica

3. Doc. dr. sc. Slavica Bogović, član/ica

4. Doc. art. Ivana Bakal, zamjenik člana/ice

Datum predaje:

Datum obrane rada:

SAŽETAK:

Ovaj diplomski rad kroz temu „analiza i rekonstrukcija svečane haljine viktorijanskog doba“ prvenstveno se bavi poviješću odijevanja 19. stoljeća koje je obilježeno velikim promjenama kako u odijevanju tako i u cjelokupnom načinu života. Detaljno će se analizirati svaki segment odjeće koji su žene tada odijevale a naglasak će se staviti na viktorijansko doba, svečane haljine i na analizu odabranog portreta. Portret koji će se analizirati uspoređivat će se očuvanim modnim artefaktom da bi se što vjernije postigla forma i silueta koja je prevladavala pod vladavinom kraljice Viktorije što će se prikazati kao rezultat u praktičnom dijelu rada gdje će se izraditi odabrani model svečane haljine.

Ključne riječi: Viktorijansko doba, svečane haljine, Viktorija, odijevanje, vjenčanica, korzet

ABSTRACT:

This master thesis on the subject of "Analysis and reconstruction of the Victorian Gown Dress" primarily concerns the history of 19th century clothing. The whole of the 19th century has been marked by great changes, both in clothing and in the overall lifestyle. In detail, each segment of clothing women dressed in back then will be analyzed, with emphasis being placed on the Victorian era, ceremonial dresses, and analysis of the chosen portrait. The portraits to be analyzed will be compared with the preserved fashion artifact in order to obtain the most credible form and silhouette that prevailed under the rule of Queen Victoria and this will be presented in the practical part of the work where the selected model will be created.

Key words: Victorian era, formal dress, Victoria, dress, wedding dress, corset

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. IZVORI.....	2
3. ODIJEVANJE U 19. STOLJEĆU	3
4. VIKTORIJANSKO DOBA	6
4.1 Kraljica Viktorija.....	6
4.2 Velika izložba.....	7
5. ODIJEVANJE U VIKTORIJANSKO DOBA	9
5.1 Žene viktorijanskog doba	9
5.2 Ispod odjeće u viktorijansko doba.....	11
5.3 Dnevne haljine.....	13
5.4 Odijevanje u neformalnim prilikama	14
5.5 Odijevanje za vrijeme žalovanja	15
6. SVEČANE HALJINE VIKTORIJANSKOG DOBA	16
6.1 Analize svečanih haljina prve polovice 19. stoljeća prema odabranim portretima.....	18
6.2 Analiza portreta i artefakta prema kojem će se rekonstruirati haljina.....	20
7. PRAKTIČNI DIO RADA	25
7.1 Konstrukcija temeljnog kroja za haljinu	26
.....	29
7.2 Konstrukcija rukava za temeljni kroj haljine	30
7.3 Detalji.....	35
7.4 Crteži odjevnih predmeta	38
8. ZAKLJUČAK.....	39
9. LITERATURA	41
10. INTERNETSKI IZVORI.....	42
11. POPIS FOTOGRAFIJA.....	43

1. UVOD

„Odijevanje je sredstvo identifikacije i socijalizacije, simbolička komunikacija, predmet užitka i primijenjena umjetnost. Odjeća je danas postala “stvar” koja “pokriva” drugu “stvar”. No ta “stvar” koja izvanjski prijanja uz tijelo ipak oblikuje “čovjeka”, formira njegov lik.“¹ (GALOVIĆ, 2001.)

Odjeća je sastavni dio svakog čovjeka a odijevanje je individualni čin. Odjeća je složen sustav sastavljen od brojnih elemenata — obuća, kopče, nakit, pojas, marama, pokrivalo za glavu, sve je to jedna cjelina i mora se tako sagledavati. Osnovne oblike odjeće možemo smjestiti još u pretpovijest kada je odjeća služila tome da štiti tijelo od vanjskih utjecaja a tek kasnije dolazi do želje za ukrašavanjem tijela. Cjelokupna se povijest odijevanja može podijeliti u nekoliko etapa a ona prva nas vraća daleko u prošlost još u Antičko doba a proteže se sve do 14. stoljeća kada se pojavljuje prva „krojena“ odjeća. Počinje se naglašavati tijelo te dolazi do mnogih varijacija a spol i status se počinju jasno odvajati. Sljedeća se promjena događa tek u 19. stoljeću kada se najveće promjene događaju industrijskom revolucijom. Muškarac je do kraja 18. Stoljeća uvijek bio onaj koji je bio glavni nositelj promjena a tada je ta uloga pripala ženi.²

Kada govorimo o odijevanju u 19. stoljeću naglasak stavljamo najviše na detalje što se zadržalo kroz skoro cijelo stoljeće. Odjeća tada nije služila samo kao sredstvo pokrivanja tijela već je bila oblik simboličke komunikacije kao sredstvo prenošenja informacija o ulozu nositelja u društvu, njegovom položaju i o njegovom karakteru. Žene viših i srednjih klasa posvećivale su ogromne količine svog vremena i novca za stvaranje svojih „ormara“ kako bi se stalno pokazivale u društvu. Odjeća je ženama bila simbol samoizražavanja.³

Pojavom industrijalizacije dolazi do najvećih promjena. Industrijalizacija je uklonila najveći dio visoke i srednje klase. Mijenjaju se ljudske vrijednosti, žene počinju sudjelovati u ekonomiji a pojava parnog stroja transformirala je upravo proizvodnju tekstila i tako Englesku katapultirala u industrijsku eru. Engleska svoj vrhunac doživljava upravo u 19. stoljeću a državu tada vodi jedna od „najvećih“ žena svih vremena — kraljica Viktorija.

---

¹ GALOVIĆ Milan, “Moda – zastiranje i otkrivanje”, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001.

² CVITAN-ČERNELIĆ Mirna, BARTLETT Djurdja, VLADISLAVIĆ Ante Tonči, *Moda : povijest, sociologija i teorija mode*, Školska knjiga, Zagreb 2002., str. 11,12,13,15,43,44.

³CRANE Diana, *Clothing Behavior as Non-Verbal Resistance: Marginal Women and Alternative Dress in the Nineteenth Century*:. str.242.

2. IZVORI

Literatura korištena u pisanju ovog rada sastoji se od velikog broja knjiga stranih autora, članaka i internetskih izvora. Pisanju je najviše doprinijela knjiga pod nazivom *From Queen to Empress: Victorian Dress 1837-1877* autorice Caroline Goldthorpe. Knjiga prati izložbu koja je otvorena u Metropolitan Museum of Art u prosincu 1988. A uvod je u posebno bogatu eru u povijesti kostima, podsjeća nas na moderno društvo u viktorijanskoj Engleskoj i Americi kroz slike tog razdoblja, ilustracije i fotografije te upečatljive kostime. Sljedeća bitna knjiga u ovom radu je knjiga *The Victorians* od Marion Sichel, također knjiga koja se bavi isključivo odijevanjem u viktorijansko doba i navodi veliki broj odjevnih predmeta posebno odvajajući žensko, muško i dječje odijevanje te razne modne dodatke. Da bi uopće mogla razumjeti odijevanje viktorijanaca bilo je potrebno prvo proučiti odijevanje cijelog 19. stoljeća i dobro upoznati povijest u čemu su mi pomogle najbitnije knjige i enciklopedije odijevanja kao što su: *20,000 Years of Fashion: The History of Costume and Personal Adornment*, „Kultura odijevanja u Zagrebu na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće“, *a history from the 18th to the 20th century: the collection of the Kyoto Costume Institute, Survey of Historic Costume, West Europe*, *Moda: povijest, sociologija i teorija mode*, *Moda – zastiranje i otkrivanje*. Ostala popratna literatura sastoji se od internetskih stranica kao što su stranice raznih muzeja, modnih blogova, novinskih članaka, raznih fotografija i znanstvenih radova.

3. ODIJEVANJE U 19. STOLJEĆU

Kada govorimo o odijevanju u 19. stoljeću, govorimo o periodu velikih promjena, ne samo u odijevanju već u cjelokupnom načinu života. Već na samom početku 19. Stoljeća promjene u odijevanju bile su polagane. Europska moda referirala se na francusku pogotovo u ženskom odijevanju.⁴ Dok je s jedne strane francuska predvodila u ženskom odijevanju u muškom je predvodila Engleska U cijelom 19. stoljeću naglasak je bio na ženskoj silueti. Utjecaj Francuske revolucije širio se po cijeloj Europi i trajao je od 1800. do 1820. godine a

Slika 1. Marie Antoinette u *chemise* haljini, 1783. Louise Élisabeth Vigée Le Brun.

to razdoblje nazivamo *empire stil* i spada pod razdoblje kasnog klasicizma. *Empire stil* je stil u kojem se tijelo postepeno negira a obilježeno je vladavinom Napoleona. Boje koje tada dominiraju su svijetli tonovi i prevladava bjelina.⁵ Glavna prekretnica u odijevanju dogodila se nakon pada Napoleonovog carstva i tada počinju prevladavati tamnije boje te zatvorenije forme.⁶ U prvoj polovici 19. stoljeća kao najbitnija promjena bile su *chemise* haljine a ime su dobile po *chemise* tunici koja se nekada nosila ispod odjeće što bi značilo da je prvo razdoblje 19. stoljeća bilo obilježeno laganim i prozračnim haljinama od pamuka. *Chemise* haljine su u kroju imale podignutu visinu struka

a o tome nam svjedoči portret Marie Antoinette.⁷ (slika 1.) Dok su u ostatku Europe Talijani bili pod utjecajem Austrije, germanske su zemlje bile pod utjecajem antičkog režima odijevanja. Promjene su se događale pomalo i to prema ekonomskom napretku te društvu i staležu.⁸ Elementi koji su se tada najviše preuzimali bili su preuzeti iz Grčke i Rima. Kako su zime u Europi bile jako hladne *chemise* haljine se nisu mogle nositi same tako da su se

⁴ BOUCHER, Françoise. *20,000 Years of Fashion: The History of Costume and Personal Adornment*. New York: Harry N. Abrams, 1987.: str. 354.

⁵ Bilješke s predavanja, kolegij: Povijest odijevanja

⁶ BOUCHER, Françoise. *20,000 Years of Fashion: The History of Costume and Personal Adornment*. New York: Harry N. Abrams, 1987.: str. 354.

⁷ FUKAI, Akiko. *Fashion : a history from the 18th to the 20th century : the collection of the Kyoto Costume Institute*, Taschen, Hong Kong, 2006.: str. 124.

⁸ BOUCHER, Françoise. *20,000 Years of Fashion: The History of Costume and Personal Adornment*. New York: Harry N. Abrams, 1987.: str. 353.

počeli nositi i šalovi a Engleska započinje proizvodnju kaputa referirajući se na Napoleona. Pojavom romantizma odijevanje doživljava velike promjene. Romantizam je razdoblje koje je utjecalo na sveukupni način života te se doticao svega, glazbe, slikarstva, arhitekture i odijevanja.⁹ Pojavom romantizma počinje se napuštati *Empire stile* koji je prevladavao. Prozračne i lagane haljine zamjenjuju teže i velike haljine, vraćaju se korzeti, struk se spušta na pravo mjesto a suknje poprimaju oblik zvona. Suknje nisu dosezale do poda nego do gležnja a karakteristični za to razdoblje bili su *Gigot*¹⁰ rukavi koji su najveću širinu dostigli 1835. godine. Nakon rukava u središte se stavljao i dekolte koji je bio jako širok i dubok. Ideal žene u romantizmu bile su melankolične i nježne žene. Romantizam je stil također posuđivao iz razdoblja 16. i 15. stoljeća. Taj stil se zadržao sve do 1840. godine ali se već tada počeo napuštati oblik *Gigot* rukava, struk se sve više sužavao a suknje su bivale sve šire. Ispod suknje su se nalazile višeslojne podsuknje *petticoat* koje su ograničavale žene u pokretu i mnogočemu. Već prije početka 1850. godine *Gigot* rukavi bivaju zamijenjeni puf rukavima koji su kretali od vrha ramena. Pojavom novih vrsta tkanina krajem 1850. godine dolazi do razdoblja nazvanog „razdoblje krinolina“. Tada se počinju nositi podsuknje sa obročima koje su se nazivale kavez krinoline. Naziv krinolina se spominje već prije u tom razdoblju a pod tim nazivom se mislilo na podsuknju od konjske dlake i lana. Nakon 1850. godine krinoline se izrađuju od čelika a suknje postaju sve šire u promjeru. Iduća promjena koja slijedi u kasnijem 19. stoljeću dolazi pojavom *bustlea* tada suknje ostaju široke no prednji dio se približava tijelu. Stražnji se dio podizao pomoću raznih umetaka. Ti umetci nazivali su se *bustle* a tako naglašena stražnjica nazivala se „pariška stražnjica“. Razdoblje *bustlea* se zadržalo do 1880. godine nakon čega slijedi prijelazno razdoblje koje je obilježila s-silueta. Dramatične promjene u odijevanju nastaju upravo tada, počinje se napuštati ono što je bilo prije te se naglasak stavlja na grudi, jako uzak struk i ravan trbuh. Haljine su i dalje bile duge međutim postajale su sve uže. 1890. godine se ponovno vraćaju *Gigot* rukavi koji se nose idućih godina.¹¹ Već na kraju 1890. godine punoća se s rukava premješta se na rameni dio i opet imamo puf rukave nakon čega rukav postaje sve uži te je diktirao izgled zimskih i jesenskih ogrtača.¹² Na samom kraju 19. te početkom 20. stoljeća dolazimo do najveće modne revolucije koja biva obilježena pojavom ženskih odijela preuzetih od

---

⁹ TORTORA G. Phyllis, EUBANK Keith, *Survey of Historic Costume*, 5th Edition, A&C Black, 2009.: str. 327.

¹⁰ Gigot rukavi: voluminozni rukavi, široki i veliki iznad lakta a od lakta do zapešća uski i skupljeni.

¹¹ FUKAI, Akiko. *Fashion: a history from the 18th to the 20th century: the collection of the Kyoto Costume Institute*, Taschen, Hong Kong, 2006.: str. 123-127.

¹² SIMONČIĆ, Katarina Nina, *Kultura odijevanja u Zagrebu na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće* Zagreb: Plejada, 2012.: str. 73-74.

elemenata muških jahaćih odijela.¹³ Utjecaj na modu 19. stoljeća imali su različiti pravci. Taj „utjecaj“ možemo povezati pojmom eklekticizma. Kao pojam eklekticizam dolazi iz grčke riječi *ekletekos*, čije je značenje odabir ili selekcija. Općenito se koristi u umjetnosti, znanosti i filozofiji. U umjetničkom smislu označava radnju koja odabire detalje iz različitih umjetničkih pravaca i razdoblja te miješajući ih stvara nešto novo.¹⁴ Eklekticizam se provlači kroz cijelo 19. stoljeće jer se odijevanje referiralo na Grčku, Rim, te renesansu. Međutim nisu svi bili pobornici eklekticizma već žestoki protivnici koji su to smatrali nedostatkom maštovitosti i inovativnosti.

---

¹³ FUKAI, Akiko. *Fashion : a history from the 18th to the 20th century* : the collection of the Kyoto Costume Institute, Taschen, Hong Kong, 2006.: str. 127.

¹⁴ Eklekticizam, preuzeto sa: www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=17314

4. VIKTORIJANSKO DOBA

4.1 Kraljica Viktorija

Kraljica Viktorija (slika 2.) rođena je 24.05.1819. Bila je peta po redu u obitelji da

Slika 2. fotografija kraljice Viktorije.

zasjedne na tron a ispred nje su bili njeni stričevi te otac i djed koji je tada bio kralj. Otac joj iznenada umire te nedugo nakon njega umire i njen djed. Kako su joj stričevi bili jako loše sa zdravljem u tom periodu nije bilo druge nego da njoj pripadne kruna. Tako je okrunjena kao najmlađa kraljica sa samo osamnaest godina 28.07.1837., istovremeno za nju je to bilo veliko iznenađenje. Njena vladavina, poznata kao viktorijansko doba, trajala

je 63. godine i sedam mjeseci, što je čini najduže vladajućim britanskim monarhom. Vladala je sve do smrti 22.01.1901. te je također bila i carica Indije. Za vrijeme Viktorijine vladavine britanski imperij je postao vodeća svjetska sila.¹⁵ Od dana kada je kraljica Viktorija okrunjena postala je ženskim idealom. U ovom slučaju govorimo kako je postala modna ikona. Svaka haljina, svaka boja, te svaki modni dodatak postao je modni zakon kojeg su se svi trudili pratiti. Poznata je bila i po tome što se prva udala u bijelom te tako započela trend bijelih vjenčanica a također pokrenula je i trend nošenja crnine za vrijeme žalovanja.¹⁶ Taj trend se zadržao sve do danas. Vladavinu kraljice Viktorije povijesno možemo podijeliti na 3 razdoblja. Prvo razdoblje je početak njene vladavine i traje do kasnih 40-tih godina. Drugo razdoblje je razdoblje nakon velike Londonske izložbe gdje su se izlagala najveća tehnička dostignuća te se sve „vrtilo“ oko ekonomije i tehnološkog napretka. Treće je razdoblje dolazi tek u kasnijem viktorijanskom dobu a obilježeno je stalnim sukobima među društvenim staležima.¹⁷

Viktorijansko doba je doba koje traje gotovo čitavo 19. stoljeće te je obavijeno aurom kraljice Engleske. U to doba povijest doživljava najveće promjene počevši od glazbe, literature, vizualnih umjetnosti, tehnološkog napretka, mode pa na kraju i promjene u

---

¹⁵ ASWORTH, L: Viktorija, kraljica Ujedinjenog Kraljevstva, 1819-1901 – život i djelo, Cherrytree books, 1997.: str. 4-6.

¹⁶ EICHER B. Joanne. *West Europe, Berg Encyclopedia of World Dress and Fashion* Vol 8., berg, oxford, 2010.: str. 289.

¹⁷ Skupina autora, *Povijest 15: Kolonijalna carstva i imperijalizam (1871. – 1914.)*, Europapress holding, Zagreb, 2008.: str. 387.

kvaliteti općeg društvenog ponašanja a sve je obilježeno vrhuncem industrijske revolucije.¹⁸ Viktorijansko doba je razdoblje kada Engleska doživljava najveći vrhunac svoje moći i postaje vodeća svjetska sila. Zahvaljujući tehnološkim inovacijama i pojavom parnog stroja dolazi do promjena koje su direktno utjecale na gospodarstvo i ekonomiju Velike Britanije. U tom razdoblju prevladava viši društveni stalež što je rezultat industrijalizacije i masovne produkcije.¹⁹

4.2 Velika izložba

Slika 3. Velika izložba 1851. godina.

Dana 01.05.1851. u Londonu započinje zlatno razdoblje viktorijanskog doba otvorenjem jednog od najvećih povijesnih događaja. Taj je događaj obilježio povijest te je postao tradicija koja je i danas od velikog značaja. Po prvi puta u dotadašnjoj povijesti, otvoren je najveći internacionalni sajam u svrsi izložbenog karaktera pod nazivom *The great exhibiton* ili „velika izložba“.²⁰ Idejni začetnik ovog raskošnog projekta, zaista pravog svjetskog čuda bio je princ Albert, muž kraljice Viktorije. Velika izložba bila je otvorena gotovo 6 mjeseci. Održana je u kristalnoj palači. Palači spektakularnog izgleda koja je izgrađena samo za tu priliku. Veličanstvenu konstrukciju sagrađenu od lijevanog željeza te čitavu obavijenu staklom, osmislio je vrtlar Joseph Pakston.²¹ Sama izložba bila je vrlo općeg

¹⁸ GOLDTHROPE, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.: str.7.

¹⁹ Skupina autora, *Povijest 15: Kolonijalna carstva i imperijalizam. (1871. – 1914.)*, Europapress holding, Zagreb, 2008.: str. 387-386.

²⁰ Velika izložba, dostupno na: <http://povijest.hr/nadanasnjidan/u-golemoj-kristalnoj-palaci-otvorena-prva-velika-svjetska-izlozba-u-povijesti-1851/>

²¹ Velika izložba, dostupno na: <http://www.velikabritanija.net/2013/03/09/kraljica-viktorija/>

karaktera. Pod pojmom „opći“ sadržajno gledano, izlagano je bilo sve počevši od najsuvremenijih tehnoloških dostignuća pa do samog *Koh-i-noora* tada najpoznatijeg dijamanta. Izložbu je posjetilo više od 6 milijuna ljudi.²² Veliku izložbu otvorila je sama kraljica Viktorija uz pratnju svoga muža Alberta te dvoje najstarije djece. Kraljici Viktoriji stil odijevanja je dakako bio važan a naročito u toj velikoj prilici. O tome koliko joj je to bilo bitno saznaje se iz njenog dnevnika u kojem je opisivala svoju i kćerinu haljinu kao i sinovu odjeću.²³

---

²² Velika izložba, dostupno na: <http://povijest.hr/nadanasnjidan/u-golemoj-kristalnoj-palaci-otvorena-prva-velika-svjetska-izlozba-u-povijesti-1851/>

²³ GOLDTHROPE, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.: Str.20.

5. ODIJEVANJE U VIKTORIJANSKO DOBA

Kako je kraljičina vladavina sve više napredovala kult monarhije postajao je sve jači i snažno je utjecao na odijevanje. Viktorija i Albert su imali veliki utjecaj na sve oko sebe.²⁴ Prvih 40. godina vladavine kraljice Viktorije bilo je jako bogato u odijevanju. Jednostavne siluete i bojanja tkanine dovela su do luksuznih materijala i do velike raznolikosti u oblicima odjevnih predmeta. To je bilo doba velikih inovacija te su 1840. godine nastali prvi strojevi za šivanje odjeće. Bojanje odjeće, strojevi to je sve uvelike doprinijelo tome da materijali i tkanine budu čvršći, ljepši, svjetliji, sve ono što prije nije uopće bilo moguće. Prednost Industrijske revolucije u odijevanju omogućio je izradu ogromnih kupolastih suknji koje su podupirali tanki krugovi od čelika te izradu korzeta koji su se oblikovali pod toplinom u razne oblike.²⁵

5.1 Žene viktorijanskog doba

Žene viktorijanskog doba dijelile su se na nekoliko različitih staleža. Njihov posao nezvano za stalež bio je brak. Međutim zavisno o staležu imale su još poneki posao. Niži staleži nisu imali vremena niti financija da bi razmišljali o modi.²⁶ Žene srednjeg tada većinskog staleža te bogatog uživale su u dokolici i obavezno tjedno posjećivale svoje krojače radi novih haljina i novih modnih dodataka. O njihovu ponašanju i odijevanju postojao je i pravilnik *Moral Encyclopedia* iz 1831.²⁷ Zime su u Engleskoj bile su jako hladne a isto tako hladna bila su i ljeta. Žene viktorijanskog doba sakrivala su se ispod velikog sloja odjeće, nosile su čak i preko pet slojeva odjeće.²⁸ No nije samo to bio razlog, čednost je trebala biti njihova glavna vrlina i ljepota U to doba žene su se presvlačile i nekoliko puta dnevno. Siluete su bile ono na što se stavlja naglasak i kod viktorijanskih žena. Početkom vladavine kraljice Viktorije počinju se napuštati stilovi koji su inspiracije crpili iz Grčke i Rima i napušta se *Empire stil*.²⁹ Žensko odijevanje tada dijelilo se na dnevne haljine, večernje haljine, haljine za vjenčanja za sprovode te je također postojao i pravilnik o odijevanju na

---

²⁴ Sichel, M: *The Victorians*, B.T batsford, London, 1978.: str.: 5-6.

²⁵ Goldthrope, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc. New York, 1988.: str. 11-12.

²⁶ Sichel, M: *The Victorians*, B.T batsford, London, 1978.: str. 35.

²⁷ Pravila u viktorijansko doba, dostupno na: <https://www.littlethings.com/victorian-women-travel-rules/>

²⁸ Odijevanje žena, Dostupno na: <https://vintagedancer.com/victorian/1840-1850s-dickens-victorian-costuming-for-women/>

²⁹ Goldthrope, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc. New York, 1988.: str. 23.

sudu. U nastavku teksta obraditi će se navedene prilike dok će se naglasak staviti na svečane haljine pod što su se svrstavale i one za sud i vjenčanja.

5.2 Ispod odjeće u viktorijansko doba

Kada govorimo o donjem rublju pod tim smatramo odjeću koja se nije smjela vidjeti. bila je izrađena od pamuka ili lana a služila je tome da zaštititi tijelo od vanjskih utjecaja a ponajprije tkanina koje su bile bojadisane otrovnim bojilima.³⁰ U periodu od 1837. pa do 1877. godine silueta koju je žena tražila u odijevanju bila je umjetna, koristilo se jako puno donje odjeće kako bi suknje dobile na volumenu. Idealan oblik 1830. godine bio je uzak torzo koji je naglasio spuštanje struka. Kako bi se osigurao taj oblik, korzet se proširio po abdomenu i natrag

Slika 5. slika prikazuje duge „gaće“ karakteristične za razdoblje 19. stoljeća

Slika 4. Na slici vidimo dugu košulju *chemise* a preko košulje korzet s kopčanjem sprijeda

prema dolje pa sve do kukova. Čvrsto vezani korzeti su bili glavna značajka u

odijevanju. Najbliže koži ispod korzeta žene su nosile poludugu lanenu košulju *chemise* (slika 4.) koja je bila vidljiva iznad i ispod korzeta ali kada bi žena bila u potpunosti odjevena ta se košulja nije vidjela. Drugi bitan odjevni predmet ispod podsuknji bile su nabrane duge gaće koje su dosezale do koljena i služile su tome da se ženama ne vide noge dok su npr. hodale po stepenicama i podizale krinolinu. Duge gaće uskoro mijenjaju ime u bloomers (slika 5.) i one su ustvari bile preteča ženskim hlačama a ime su dobile po Amelie Bloomer.³¹ Korzet je bio vezan na

leđima.³² Nakon nekog vremena napravljen je prvi korzet koji se kopčao sprijeda bio je puno elastičniji i udobniji te ga je žena mogla obući i skinuti sama.³³ Korzeti su ograničavali kretanje te imali štetni učinak na zdravlje žene.³⁴

³⁰ EICHER B. Joanne. *West Europe, Berg Encyclopedia of World Dress and Fashion* Vol 8., berg, oxford, 2010.: str. 291.

³¹ SICHEL, M: *The Victorians*, B.T batsford, London, 1978.: str. 52.

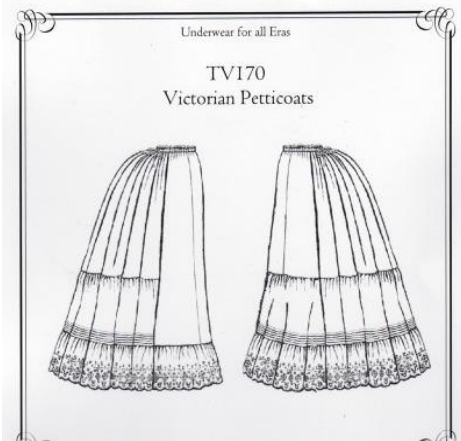
³² Amelia Jenks Bloomer (27. svibnja 1818. - 30. prosinca 1894.) bila je zagovornica za prava žena.

³³ GOLDTHROPE, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.: str. 23.

³⁴ O'Connor, PhD, Eileen. *Medicine and Women's Clothing and Leisure Activities in Victorian Canada*. Yale Journal for Humanities in Medicine. 1.10.2011

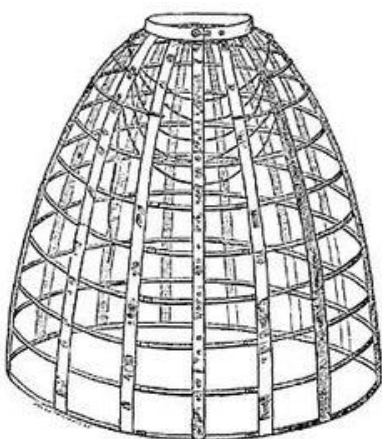
U razdoblju od 1820. do 1850. godine uslijedilo je mnogo promjena u razvitku ženskog donjeg rublja.

Brojevi podsuknja su sve više rasli čak i do 6. komada a rađeni su bili od konjske dlake (slika 6.).³⁵ Čarape su u to dobila bile većinom bijele boje i od svile. Već tada 1839. bilo je bitno imati što manji struk a to je dovelo do izrade novog kratkog modela korzeta. Metalna konstrukcija za krinoline predstavljena je bila 1856. godine. Konstrukcija je bila izrađena od tankih metalnih traka koje su bile slagane tako da idu u krugove od najmanjeg prema najvećem koji se nalazio na dnu i bila je toliko čvrsta da je mogla podržati cijelu suknju koja je išla preko (slika 7.). Ženama je to dalo malo više slobode u kretanju jer suknje nisu imale ogromnu količinu podsuknji.

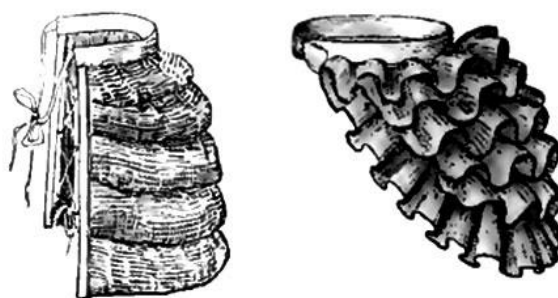

Slika 6. Prikazuje viktorijanske podsuknje

Sredinom 19. stoljeća krinolina biva sve šira u promjeru i kada je dostigla svoj vrhunac naglo dolazi do sljedećih promjena. Krinolina se počela sužavati sprijeda a sve više se pridavalo pažnje na stražnjicu. Tada dolazi do razdoblja *bustlea*.³⁶ (slika 8.) Do tada *bustle* još nije bilo jako moderan ali uskoro dolazi do prihvaćanja.³⁷

Slika 7. „kavez krinolina“ izrađena od čelika.

Slika 8. Dva primjera *Bustela* viktorijanskog doba

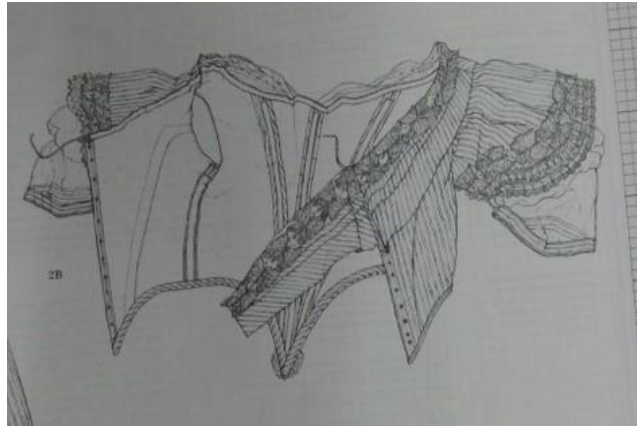
³⁵ EICHER B. Joanne. *West Europe, Berg Encyclopedia of World Dress and Fashion* Vol 8., berg, oxford, 2010.: str. 290.

³⁶ *Bustle* ili *Tournure* – drvena ili metalna konstrukcija, izgledom slična kao jastuk, smještala se ispod haljine i služila je tome da naglasi stražnjicu.

³⁷ GOLDTHROPE, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.: str. 26.

5.3 Dnevne haljine

Dnevne haljine kao i odijevanje možemo podijeliti na 2. razdoblja. Prvo razdoblje je razdoblje ranog viktorijanskog doba koje započinje 1837. godine a drugo razdoblje je razdoblje kasnijeg viktorijanskog doba koje započinje 1856. godine. U daljnjem tekstu spominjat će se pojam *Bodice* koji podrazumijeva korzet u smislu prsluka (slika 9.).³⁸ *Bodice* je imao ušivene rukave te je bio izrađen od istog materijala kao i suknja.³⁹ Godine 1836. uvedena je alternativa velikom volumenu rukava i to su postali prvi uski rukavi. Do sredine 19. stoljeća suknje i korzeta bili su izrađeni u jednom komadu te su se vezali na leđima pomoću kuka i očica. Nakon toga događa

Slika 9. Primjer *Bodicea*.

se promjena u kojoj korzet biva produžen vrlo nisko sa naglaskom na struk i dekoraciju haljine. Rukavi su tada bili prilično problematični jer su ograničavali kretanje, postavljeni vrlo nisko na ramenima te ušiveni u korzet s dodatkom podrukava. Dodatni materijal na rukavu skupljao bi se u jednu točku da bi se naglasio korzet. U kontrastu s uskim strukom naglašena je širina niskog ravnog dekoltea. Suknje su od razine gležnja dosezale do poda i tako su na suknje s unutarnje strane bile pričvršćene „pletence“ koje su se mogle uklanjati a služile su tome da se suknje ne prljaju. Promjena oblika suknje dešava se oko 1860-tih godina kada se s prednje strane gubi punina te suknja postaje ravnija, zabacuje se straga na stražnji dio. U suštini prednji dio korzeta i njegov vrh gurali su krinolinu unatrag. Gornji dio haljine se također počeo mijenjati, dekolte je postao niži i kvadratnog oblika a ispod haljine nosila se *chemisette*.^{40, 41} Dnevne haljine izrađivane su iz 2 dijela⁴² a interesantno je kako su se tada za haljinu šivala 2 korzeta, točnije jedan visokog vratnog izreza za dnevnu varijantu dok je za večernju šivan identični ali niskog vratnog izreza sa kratkim rukavima.⁴³ Na dnevnim je

³⁸ STEELE Valerie: *Encyclopedia of Clothing and Fashion, Framington Hills*: Thomas Gale, 2005.: str. 290.

³⁹ Viktorijansko odijevanje, dostupno na: http://www.fashion-era.com/mid-late_victorian_fashion.htm

⁴⁰ *Chemisette* - Predmet ženske odjeće popularan 1860-ih i 1870-ih, nosio se da bi se popunio dekolte te prednji dio korzeta.

⁴¹ GOLDTHROPE, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.: str. 41-43.

⁴² SICHEL, M: *The Victorians*, B.T batsford, London, 1978.: str. 52.

⁴³ GOLDTHROPE, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.: str. 41-43.

haljinama bilo obavezno imati velik broj mašni na vratnom izrezu. Za dnevnu varijantu se također preko odvojenog dijela korzeta i suknje nosio i remen od istog materijala da bi se prikrio prijelaz. Što se modne obuće tiče žene su 1840-tih godina uz dnevne haljine nosile takozvane ravne papučice dok su već deset godina nakon te papučice dobivale petu koja je zavisno od prilike bila viša ili niža.⁴⁴

Slika 10. prikazuje dvije svilene dnevne haljine oko 1850. Godine, lijeva je Engleska dnevna haljina dok je desna američka. Privatno vlasništvo.

5.4 Odijevanje u neformalnim prilikama

Neformalne prilike što su se obično događale u poslijepodnevним satima, ženama su služile za odmor i relaksaciju od teških suknji, krinolina te neudobnih korzeta. Čajanke i šetnje u prirodi obično su bile takve situacije. Tada nastaju prve bluže, *Garibaldi* koje su šivane po uzoru na muške košulje a žene su ih nosile umjesto donjeg korzeta. Za odlazak na jahanje oblačio se korzet koji je bio odvojen od duge suknje uz jaknu koja je bila zakopčana do vrha vrata. Tenis je zahtijevao haljine za šetnju kojima je dužina bila do gležnja.⁴⁵ Tenis

⁴⁴ GOLDTHROPE, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.; str. 35.

⁴⁵ SICHEL, M: *The Victorians*, B.T batsford, London, 1978.: str. 48.

golf i kriket su se u početku smatrali društvenim aktivnostima a ne sportskim.⁴⁶ Za kupanje su odijevale jednodijelni „bodi“ s hlačama čvrstog materijala te kratkom suknjom preko. Kasnije odjeća za kupanje prelazi u tunike dugačke do gležnja te pred kraj viktorijanskog doba hlače ispod tunike postaju kraće⁴⁷ što se zadržalo sve do 1909. godine.⁴⁸

5.5 Odijevanje za vrijeme žalovanja

Tijekom viktorijanskog razdoblja zakoni o odijevanju za vrijeme žalovanja bili su prilično rigorozni. U Engleskoj boja žalovanja bila je crna. Boja haljine ovisila je o tome koje je žalovanje po redu u obitelji. "Prva žalost" zahtijevala je potpuno crnu i preciznu haljinu koja se sastojala od teških tkanina i čije je žalovanje trajalo jednu godinu i jedan dan a za žene je duljina žalovanja varirala. Visoko je društvo moralo žalovati ne samo za vrijeme smrti neke bliske osobe ili obitelji već i nakon smrti nekoga iz kraljevske obitelji druge zemlje. Za to se kao primjer navodi pravilnik izdan nakon smrti Španjolske kraljice u kojemu stoji što se sve mora nositi za vrijeme žalovanja. Kako autor navodi: "Dame moraju nositi crne haljine, bijele rukavice, crne ili bijele cipele, pera, perle, dijamante te nakit od srebra ili zlata". Nakon smrti princa Alberta kraljica Viktorija oglasila je žalovanje u cijeloj Engleskoj u trajanju od godinu dana. Tih godinu dana žene su primorane nositi haljinu od crne vune, crne cipele, rukavice i lepeze A Kraljica je do kraja svog života nosila crninu. Modni časopis *Englishwoman's domestic magazine* izbacio je najnoviji dizajn haljine za siječanj koji je bio roza svečana haljina ukrašena bijelim cvjetovima a uz haljinu stajao je i opis u kojem se spominje da je to haljina koje može pristajati svakom obliku žalovanja.⁴⁹

---

⁴⁶ Crane Diana., *Clothing behaviour as Non-verbal Resistance: Marginal women and alternative dress in the nineteenth century*, Fashion theory, volume 3, berg, U.K., 1999.: str. 257.

⁴⁷ SICHEL, M: *The Victorians*, B.T batsford, London, 1978.: str. 48.

⁴⁸ Crane Diana., *Clothing behaviour as Non-verbal Resistance: Marginal women and alternative dress in the nineteenth century*, Fashion theory, volume 3, berg, U.K., 1999.: str. 257.

⁴⁹ GOLDTHROPE, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.: str. 69-73.

6. SVEČANE HALJINE VIKTORIJANSKOG DOBA

Ženama viktorijanskog doba odijevanje za svečane prilike bilo je od velike važnosti. Svečane haljine također su se nazivale i večernjim te su bile namijenjene za prigode kao što su balovi, večere, vjenčanja te odlazak na sud. U cjelini, stil večernje haljine kroz razdoblje od 1837. do 1877. nalikovao je na dnevni tip haljine, ali s bitnim razlikama. Najveća razlika

Slika 11. Portret: Wounded Feelings, 1862, Alice Walker. The FORBES magazine collection.

bila je u tome što su obavezno morale imati kratke rukave i dubok izrez na dekolteu⁵⁰ a dekoracija na haljinama kao što su mašne, cvijeće i volani bilo je sve više.⁵¹ Vrlo brzo dolazi do trenda nazvanog *En Couer* a pod tim se nazivom mislilo na izrez *bodice-a* „srcolikog“ oblika koji je kretao od vrha ramena pa duboko do sredine prsnog koša. Izrez i *bodice* su bili obavezno ukrašeni te učvršćeni „kostima“. Struk je uvijek bio postavljen nisko a vrh korzeta išao je u špic. Suknje od težih materijala bile su također jako ukrašavane a od 1840. godine one laganijih materijala jako nabrane ne bi li se dobilo na većem volumenu. Kasnije u tom razdoblju naglasak je i dalje bio na dekolteu samo što je

izrez bio u obliku velike krivulje, napustio se duboki srcoliki oblik a danas to nazivamo „lađa izrez“. Mašne su se tada nosile samo na rukavima. Od nakita su žene preferirale baršunaste trake oko vrata te su im služile i kao narukvice a kosu su ukrašavale cvijećem te su rukavice bile neizostavne.⁵² Za svečane je haljine bilo poželjno da su bijele boje ili svjetlijih tonova. Slika 12. prikazuje kako je trebala izgledati svečana toaleta viktorijanskog doba. Sljedeća promjena koja je slijedila dolazi početkom 1860-ih i opet je usmjerena na dekolte. Krivulja počinje dobivati kvadratni izrez, *bodice* napušta šiljati vrh i postaje ravan a suknje sve veće. Žene su voljele pretjerivati u veličini suknje što je dovelo do pravilnika pod nazivom *The ladies book of etiquette* sa instrukcijama o materijalima od kojih smiju biti izrađene haljine za

⁵⁰ GOLDTHROPE, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.: str. 53.

⁵¹ SICHEL, M: *The Victorians*, B.T batsford, London, 1978.: str. 79.

⁵² GOLDTHROPE, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.: str. 53.

bal a razlog tome bile su česte nezgode uzrokovane vatrom. Dama bi plešući dotaknula suknjom svijeću te je mogla izgorjeti. Smatralo se da će nošenjem laganijih materijala brže uspjeti skinuti suknju dođe li do nezgode. Određena pravila postojala su za različite vrste događanja. Tako je npr. za manji svečani događaj bilo obavezno zimi odijevati haljine od teže tamnije svile a preko ljeta od bijelog ili svijetlog muslina a dodaci haljinama bili su oglavlja od baršuna ili mašna. Za veće je zabave bilo prikladno odijevati *Bodice* s dubokim izrezom i kratkim rukavima od svile. Prevladavali su svijetli tonovi te je bilo neophodno odjenuti rukavice. Haljine za bal su morale biti od svile ili laganog materijala koji je išao preko svilenog, a dekoracije su bile neizostavne.⁵³

Svečane haljine su se također odijevale i za vjenčanja. Vjenčanice nisu imale strogo određena pravila mogle su biti dnevni ili večernji tip haljine. Ako je haljina bila večernji tip sa kratkim rukavima obavezan je bio veo koji je prekrivao cijelo lice. A ako je bila dnevni tip haljine popularno je bilo odijevati vijenac ukrašen cvjetovima naranče. Boja haljine za vjenčanja nije bila određena, mogla je biti bilo koje boje ali preferirale su se svijetle i pastelne nijanse po uzru na kraljičinu vjenčanicu. Odabir materijala također je varirao, a najviše su se koristili, svila, saten te ukrašeni muslini.⁵⁴

Za vrijeme vladavine kraljice Viktorije sud kao i odijevanje predvodio je visoki društveni stalež. Svakom pojedincu bilo je bitno da se pokaže u najboljem mogućem svijetlu a mnoga su pravila regulirala odijevanje i ponašanje pri prisustvovanju sudskoj dužnosti. Haljine koje su žene nosile na sudu bile su večernje tip međutim ono po čemu su bile specifične i stvarale razliku od običnih večernjih haljina bio je šlep dužine 6 metara te su na glavi nosile veo ili čipku. Na sud se u to vrijeme moglo doći i u vjenčanici. Haljine nošene na sudu mogle su se odijevati i u drugim svečanim prilikama kao što su bili balovi te odlasci u kazalište.⁵⁵

---

⁵³ GOLDTHROPE, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.: str. 55-56.

⁵⁴ GOLDTHROPE, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.: str. 61-63.

⁵⁵ GOLDTHROPE, C: *From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877*, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988. Str. 79-83.

6.1 Analize svečanih haljina prve polovice 19. stoljeća prema odabranim portretima

U ovom dijelu rada usporediti će se i analizirati dva portreta na kojima su vidljive svečane haljine s početka 19. stoljeća.

Slika 12. grofica Julie von Woyna, ulje na platnu, autor: Friedrich von Amerling, lokacija nepoznata, 1832., inventarni broj: INV I/500

Slika 13. Portret Helene iz Mecklemburga-Schwerina, vojvotkinja Orleansa s njezinim sinom, Franz Xaver Winterhalter, 1839., Palača Versailles, inventarni broj: INV 9989.

Portreti koji će uspoređivati smješteni su u 1830. godine na početak 19. stoljeća. Već je tada došlo do velikih promjena a prvenstveno promjena na rukavima i suknjama. Tek se napušta oblik *gigot* rukava i polagano se naglasak počinje stavljati na veličinu suknje. Razlika između ova dva portreta je 7. godina a već vidimo velike promjene.

Na prvom portretu nalazi se grofica Julie von Woyna. Vidimo večernji tip haljine, svjetlije boje, a za večernje svečane haljine bilo je poželjno da su svjetlijih ili pastelnih tonova. Korzet je izrađen od istog materijala kao i suknja te je nisko rezan. Struk je postavljen jako visoko. Vidljiva su i gola ramena te duboki „lađa izrez“. Radi remena u istoj

boji haljine pretpostavka je da je haljina bila izrađena iz dva dijela jer se remen tada koristio kako bi se prikrio prijelaz između korzeta i suknje. Najupečatljiviji su rukavi. Večernje haljine su imale u tom razdoblju kratke rukave ali tu na portretu primjećujemo da se kratki puf rukav skriva ispod velikog dugačkog puf rukava koji seže do ručnog zgloba. Dva rukava čine jedan. Gornji je u ovom slučaju pretpostavljam izrađen od svile kako bi se donji mogao vidjeti. Rub vratnog izreza ukrašen je čipkom isto kao i vrh ramena na rukavima. A suknja se sastoji od duboko slaganih nabora.

Na sljedećem se portretu nalazi vojvotkinja Orleansa. Portret je nastao 7. godina nakon onog grofice Julie te možemo primijetiti nekoliko bitnih razlika. Vojvotkinja je također odjevena u večernji tip haljine što primjećujemo također po boji haljine koja je u ovom slučaju bijela. Suknja u ovom razdoblju već počinje dosezati jako veliku širinu što je i vidljivo na portretu, a nabori na suknji u ovom slučaju nisu slagani. Već je tada korzet bio šiljati sprijeda te grofica nije imala nikakav remen preko prijelaza između suknje i korzeta. Rukavi su jako kratki a podijeljeni su u dva napuhnuta dijela. To su prvi kratki dupli puf rukavi a na portretu vidimo da su jako ukrašeni čipkom i velikim mašnjama. Vratni je izrez također ukrašen velikom količinom čipke te je jako dubok. Seže od vrha ramena pa sve do sredine prsnog koša. Cijeli donji dio suknje je u potpunosti prekriven čipkom. Tada je bilo obavezno da su haljine što više ukrašavane.

6.2 Analiza portreta i artefakta prema kojem će se rekonstruirati haljina

Slika 14. Franz Xavier Winterhalter 1842., ulje na platnu, palača Versailles, Francuska, inv. broj: MV 4675

Portret koji služi kao glavno polazište za analizu i rekonstrukciju odjevnog predmeta je portret kraljice Viktorije iz 1842. godine a naslikao ga je Franz Xavier Winterhalter. Danas je portret pohranjen u palači Versailles u Francuskoj. Na fotografiji vidimo kraljicu Viktoriju u satenskoj krem-bijeloj haljini koju je odjenula za svoje vjenčanje. Kraljičino se vjenčanje održalo 2. godine prije nastanka portreta a sama je kraljica zahtijevala od slikara da ju naslika u toj istoj haljini kao poklon princu Albertu ali s malim promjenama. Imamo dokaze gdje je kraljica u više portreta naslikana u istoj takvoj haljini i to nekoliko puta u različitim

vremenskim odmacima a razlike su bile jako male. Autorica je pri istraživanju došla do saznanja da se originalni artefakt čuva u Kensington palači u Londonu te je on poslužio kao vjeran primjerak za daljnju analizu i rekonstrukciju (slika 15.). Haljina koju vidimo na

Slika 15. Originalni artefakt iz 1940. godine. Kensington palača, London.

portretu je engleski tip večernje haljine a na njoj vidimo i veliki komad čipke koji prekriva cijeli donji dio. Čipka za njeno vjenčanje je bila ručno rađena Honiton⁵⁶ čipka koju je odabrala kako bi podržala čipkarsku industriju i industriju ručno rađene odjeće nakon što je izumljen stroj za šivanje i to je male obrtnike bilo dovelo do siromaštva. Komad čipke koji su izradili bio je 27 metara dug i govori se da ga je 200 žena izrađivalo 8. mjeseci. Čipka je u potpunosti bila izrađena od teške svile i cvjetnog uzorka. Njen nakit je tada uključivao ogrlicu od safira i dijamanta i veliki dijamantni broš a kraljica ga je dobila na poklon od princa Alberta.⁵⁷ Vjenčanica je u

⁵⁶ HONITON: Tip guipure čipke sa teškim, okruglim cvjetnim i lisnim motivima povezanih zajedno na mrežastoj pozadini.

⁵⁷ The Dreamstress, *Queen Victoria's wedding dress: the one that started it all*, travanj. 18. 2011. Dostupno na: <http://thedreamstress.com/2011/04/queen-victorias-wedding-dress-the-one-that-started-it-all/>

viktorijanskom dobu mogla biti ili dnevni ili večernji tip haljine kao što je već bilo spomenuto u poglavlju o svečanim haljinama a razlika je bila u rukavima i u tome što je

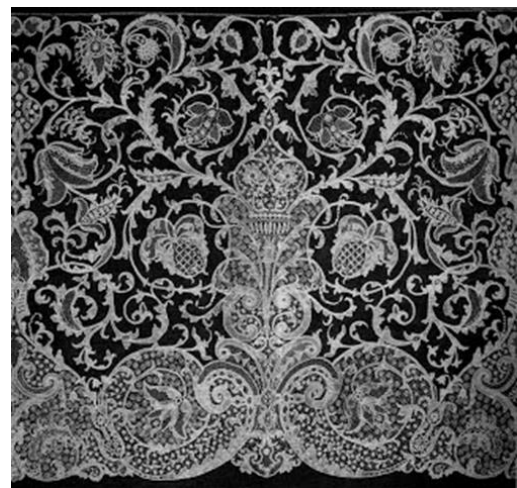

Slika 16. Kraljica Viktorija s veom i vijencem na glavi, Franz Xavier Winterhalter, 1847., Ulje na platnu, poklon princu Albertu za godišnjicu vjenčanja, privatna kolekcija.

linija vrata bila spuštena (vidljiva gola ramena). Na ovom portretu vidimo večernju haljinu sa kratkim rukavima i otvorenim dekolteom te golim ramenima, vidimo i komad čipke koji prekriva *bodice* i malo manje puf rukave koji su bili specifični za takav tip haljine. Jedino što je bilo obavezno ako je za vjenčanje odabran večernji tip haljine to je bio veo. Na portretu koju je naslikao Winterhalter na zahtjev kraljice Viktorije 2. godine nakon udaje ne vidimo veo. To je portret koji prikazuje kraljicu Viktoriju u njejoj vjenčanici ali bez dodataka koje je nosila na dan vjenčanja. Veo i čipka na rukavima samo su upotpunili cjelokupni imidž. Na slici 16. koju je također naslikao Franz Xavier Winterhalter vidimo kraljicu Viktoriju u toj istoj haljini samo zajedno sa vijencem koji je bio izrađen od narančinih cvjetova i mirte te je vidljiv veo.

Uspoređujući portret i artefakt vidimo da na artefaktu nedostaje veliki komad Honiton čipke koji je prekrivao donji dio haljine i primjećujem da su na portretu rukavi nešto kraći i na njima nema ukrasne čipke. Ta bijelo-krem haljina nije odabrana kako bi predstavljala čistoću nego jednostavno jer to tada bio najbolji izbor kako bi ta čipka lijepo pristajala.

Nažalost čipka s haljine nikada nije pronađena a govori se da je namjerno uništena da se nikada nebi kopirala. Čipku je dizajnirao William Dyce, šef tadašnje Vladine škole dizajna (kasnije poznat kao Royal College of Art), a haljinu je dizajnirala Mary Bettans, osobna dizajnerica

Slika 17. rekonstrukcija uzorka čipke s haljine, The Royal Collection/Historic Royal Palaces. Vidimo rekonstrukciju uzorka Honiton čipke, vidimo cvjetni uzorak, motive lišća i sve skupa povezano na mrežastoj podlozi.

kraljice Viktorije.⁵⁸ Cipele koje je nosila na dan vjenčanja bile su bijelo-krem satneske cipele izrađene samo za nju. Na portretu također primjećujemo i naglašenost stražnjice prednji dio je malo bliže tijelu pa je moja pretpostavka da je ispod suknje nosila krinolinu sa malo zabačenijim stražnjim dijelom a sam vrh *bodice-a* gurao je prednji dio haljine unatrag. Haljina je sastavljena iz dva dijela. Gornji dio — *bodice* sastoji se od prsluka (korzeta) izrađenog od istog materijala kao i suknja. Rukavi su ušiveni a korzet je sastavljen od 8 krojnih dijelova, četiri sprijeda i četiri straga.

---

⁵⁸ *How will The Dress measure up to history?* Dostupno na: <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/royal-wedding/8466914/How-will-The-Dress-measure-up-to-history.html>

Slika 18. Prikazuje *bodice* na kojem su jasno vidljivi šavovi.

Slika 19. Dvostruki kratki puf rukav.

na slici 18. vidimo na koji su način podijeljeni krojni dijelovi. Imamo vidljiv vertikalni šav po sredini koji odvaja dva srednja krojna dijela. A druga dva podijeljena su princess šavom koji prelazi od orukavlja preko visine grudi i seže sve do visine struka. Jasno je vidljivo da govorimo o četiri krojna dijela. Stražnji je dio korzeta također sastavljen od četiri krojna dijela. Bočni su podijeljeni kao i na prednjem princess šavom a po sredini je kopčanje tada popularnim kukicama i očicama koje nije vidljivo. Suknja je odvojeni dio a skupljena je u struku dubokim sleganim naborima kojih ima 12 sa prednje strane i 12 sa stražnje strane. Po 6 na svakoj četvrtini. Proučavajući izgleda kao da je svaki nabor prošiven od struka prema dolje nekih desetak centimetara kako bi nabori stajali na mjestu. Suknja seže skroz do poda a rukavi tvore dupli puf.

7. PRAKTIČNI DIO RADA

Praktični je dio rada zadnja stavka ovog istraživanja. Cilj je bio izraditi haljinu specifičnu za razdoblje 19. stoljeća. Kroz ovo istraživanje izrađena je haljinu kakvu je kraljica Viktorija odjenula za svoje vjenčanje 1840. godine. Dobiti formu svečane haljine viktorijanskog doba nije bilo moguće bez proučavanja raznih izvora a jako je bitno na samom početku dobro upoznati povijest odijevanja što je studentici kostimografije neophodno u budućem poslu.

Naglasak je bio na formi a materijal korišten za izradu haljine bila je žutica. Žuticom je bilo jednostavno dobiti formu svečane haljine tog doba. Haljina je izrađena po tjelesnim mjerama koje ne odgovaraju idealnim tjelesnim proporcijama 19. stoljeća. Temeljna konstrukcija ženske haljine bila je prvi korak u izradi a nakon konstrukcije gledajući odjevni artefakt i portrete iz tog razdoblja slijedilo je modeliranje kroja. Za početak ovog dijela rada najviše je pomogla knjiga „Konstrukcija i modeliranje odjeće“ autora: Dr. sc Ujević Darka, Dr. sc. Rogale Dubravka i dipl. inž. Hrastinski Marijana koja je bila potrebna za izradu temeljne konstrukcije ženske haljine i rukava. Nadalje sljedeća knjiga koja je uvelike pomogla u izradi je knjiga pod nazivom *Patterns of Fashion. 2, C.1860-1940: Englishwomen's Dresses & Their Construction* autorice Janet Arnold a poslužila je u tome da se temeljni kroj rukava i haljine modelira prema originalnom modelu 19. stoljeća. Korzet je bio početak izrade. Temeljni je kroj modeliran prateći smjer šavova na originalnom artefaktu. Izrađen je prvo jedan probni model. Korzet treba biti čvrst pa je tako svaki krojni dio posebno polijepljen ljepljivom međupodstavom. Prednji i stražnji dio korzeta zajedno čine 8 krojnih dijelova od kojih je svaki krojen duplo da bi se dobila podstava i naličje. Na podstavu su također našiveni kanali kroz koje su provučene „kosti“ koje su bile sastavni dio svakog korzeta u 19. stoljeću. Sljedeća faza bila je temeljna konstrukcija rukava i nakon temeljne konstrukcije slijedilo je modeliranje istog. Rukav je izrađen iz dva krojna dijela. Svaki dio je jedan puf koji nakraju spojeni čine kratke puf rukave. Na temeljnom je kroju naznačena dužina rukava te rukav vertikalno podijeljen na 11 jednakih dijelova. Nakon toga svaki je dio posebno prerezan. Gornji dio rukava koji ulazi u orukavlje raširen je kao lepeza kako bi se dobio puf samo s donje strane. A donji dio rukava jednako raširen ali vodoravno. Sljedeći je korak bio sašiti rukav. Puf rukavi su našiveni na gumu kako ne bi klizili po ruci te su spojeni i ušiveni u orukavlje korzeta.

Za izradu suknje je iskorišteno 6.40 metra širine materijala kako bi se dobila lijepa široka suknja. Dvije dužine od 1.30 m., širine 3.20 m. korišteno je za prednju i stražnju stranu. Bilo je teško nabrati toliku širinu na 70 cm struka, ali dubokim slaganjem nabora postignuto je upravo ono što je tada bilo karakteristično — lijepi duboki slagani nabori, kakvi se vide i na fotografiji. Na gornji dio suknje našivena je i široka pojasnica kroz koju je provučena trakica kako bi se suknja lakše mogla svezati u struku. Da bi suknja bila još šira izrađena je podsuknja krinolina sastavljena od 3 obruča kako bi se što vjernije prikazala forma široke suknje podržane obručima. Podsuknja je također izrađena od žutice a „kosti“ su plastične i provučene kroz kanale koje čini pamučna traka.

7.1 Konstrukcija temeljnog kroja za haljinu

Glavne tjelesne mjere:

- Tv (Tjelesna visina) = 18 cm.
- Og (opseg grudi) = 85 cm.
- Os (opseg struka) = 71 cm.
- Ob (opseg bokova) = 101 cm.

Konstruktivske mjere:

- Do (Dubina orukavlja) = $\frac{1}{10} Og + 10.5 + 1 = 8.7 + 10.5 + 1 = 19$ cm.
- Dl (duljina leđa) = $\frac{1}{4} Tv - 1 = 44,25$ cm.
- Db (dubina bokova) = $\frac{3}{8} Tv = 67,87$ cm.
- Dk (duljina kroja) = $\frac{5}{8} Tv = 113,1$ cm.
- $\check{S}vi$ (širina vratnog izreza) = $\frac{1}{20} Og + 2$ cm = 6,2 cm.
- Vp (visina prednjeg dijela) = $Dl + \frac{1}{20} Og - 0,5$ cm = 48,1 cm.
- $\check{S}l$ (širina leđa) = $\frac{1}{8} Og + 5.5 + 1$ cm = 16,1 cm.
- $\check{S}o$ (širina orukavlja) = $\frac{1}{8} Og - 1.5 + 1.5$ cm = 10,8 cm.
- $\check{S}g$ (širina grudi) = $\frac{1}{4} Og - 4$ cm + 1,5 cm = 17,25 cm.
- $\check{S}s$ (širina struka) = $\frac{1}{4} Os - 1$ cm = 16,7 cm.

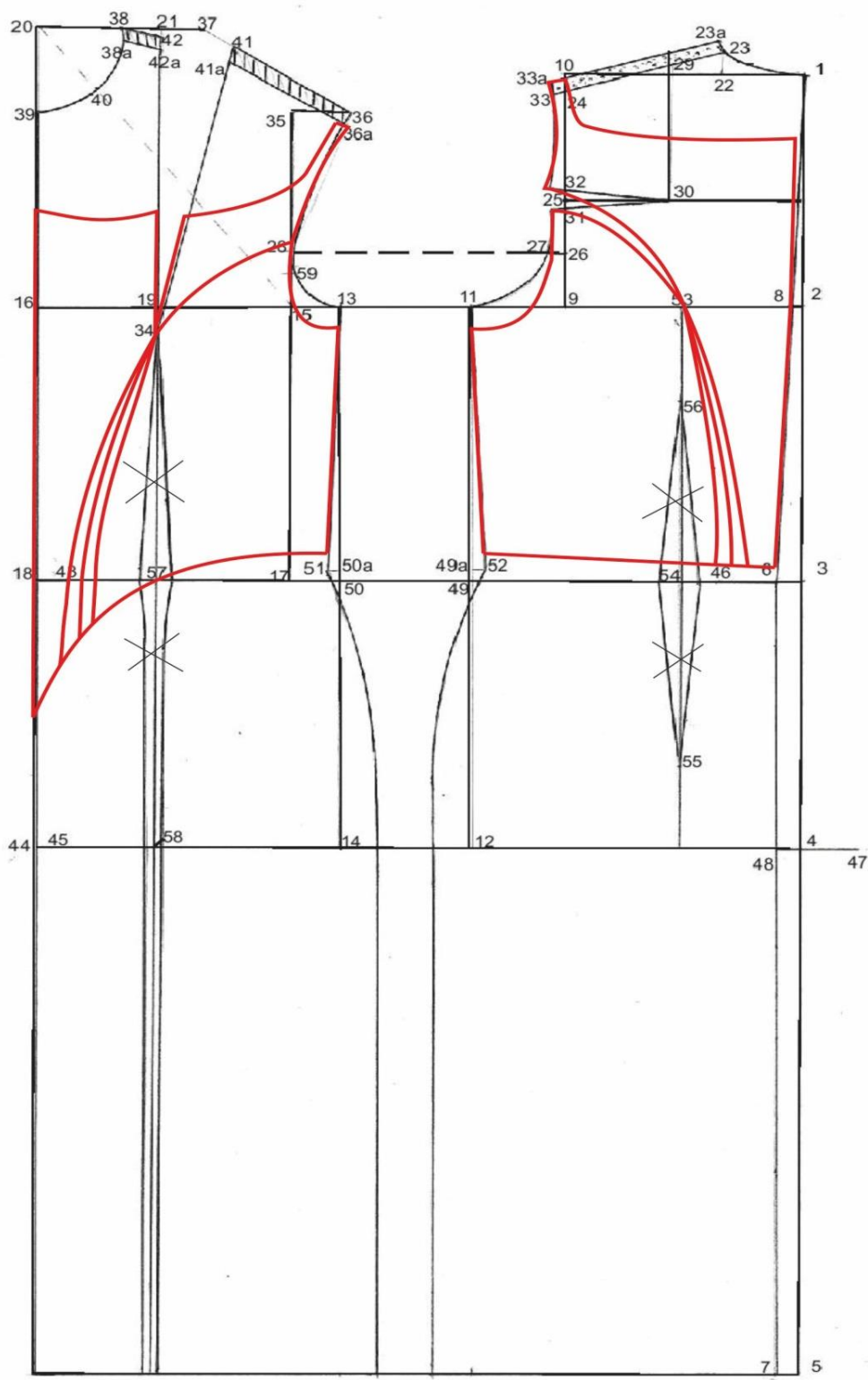

„1 je početna točka, povući okomitu liniju. Točka 1 je vrh stražnje sredine i označava mjesto sedmog vratnog kralješka na tijelu. 1 do 2 mjeriti dubinu orukavlja. 1 do 3 mjeriti duljinu leđa. 1 do 4 mjeriti dubinu bokova. 1 do 5 mjeriti duljinu kroja. Iz točke 1 povući kraću vodoravnu liniju lijevo, a iz točaka 2, 3, 4, i 5, dulje vodoravne linije lijevo. 3 do 6 i 5 do 7 mjeriti 2 cm. Točke 1, 6 i 7 međusobno spojiti da se dobije linija stražnje sredine i označi točku 8. 8 do 9 mjeriti širinu leđa. Iz točke 9 povući okomitu liniju gore do vodoravne linije iz točke 1. Označiti točku 10. 9 do 11 mjeriti $\frac{2}{3}$ širine orukavlja. Povući okomitu liniju do visine bokova i označiti točku 12. Ostaviti razmak između točaka 11 i 13 cca 10 cm za odvajanje stražnjeg od prednjeg dijela. Povući okomitu liniju i označiti točku 14. 13 do 15 mjeriti $\frac{1}{3}$ širine orukavlja. 15 do 16 mjeriti širinu grudí. Provjeriti dužinu do 11 i 13 do 16, što ukupno treba iznositi $\frac{1}{2}$ Og + dodatak za ugodnost nošenja (ukupno 49.5 do 50.5 cm). Iz točke 16 nacrtati okomitu liniju prednje sredine, od točke 15 nacrtati okomitu liniju od struka i prema) gore. Označiti točke 17 i 18. 16 do 19 mjeriti $\frac{1}{10}$ Og + 0.5cm. Nacrtati okomitu liniju iz točke 19. 18 do 20 mjeriti visinu prednjeg dijela. Iz točke 20 povući vodoravnu liniju desno i označiti točku 21. 1 do 22 mjeriti širinu vratnog izreza. Povući kratku okomitu liniju. 22 do 23 mjeriti 2 cm. Nacrtati okruglinu vratnog izreza (Ovi) od točke 1 do 23. 10 do 24 mjeriti 1,5 cm. Spojiti točke 23 i 24 i produljiti liniju u lijevo. 25 je $\frac{1}{2}$ visine ramena stražnjeg dijela (9 do 24). Povući vodoravnu liniju desno do stražnje sredine. 26 je $\frac{1}{2}$ dužine od 9 do 25. Povući kratku vodoravnu liniju lijevo. 26 do 27 mjeriti 1.3 cm (točka sastava rukava stražnjeg dijela – SSR). 15 do 28 mjeriti isti iznos kao i 9 do 26. 23 do 29 mjeriti 3 do 5 cm. Povući okomitu liniju do točke 30. 25 do 31 i 25 do 32 mjeriti 0.75 cm. Iscrtati oba kraka ušitka (30 do 31 i 30 do 32) i produljiti liniju lijevo od okomice cca 1.3 cm, 24 do 33 mjeriti 1cm za širinu ramena. Od točke 11 preko 27 i ušitaka te dalje do 33 iscrtati orukavlje stražnjeg dijela. 19 do 34 mjeriti 2 cm za visinu grudí. Kada je Vg (visina grudí) izmjerena na tijelu, mjeri se od točke 21 prema dolje, što ovdje dolazi 2 cm ispod točke 19. 15 do 35 mjeriti dužinu 9 do 24 – 2 cm. Iz točke 35 izvući šestarom kratak luk desno sa središtem u točki 15. Isto tako izvući luk iz točke 21 sa središtem u točki 34 (Vg). 35 do 36 mjeriti $\frac{1}{20}$ Og. Spojiti točke 28 i 36 ravno i oblikovati orukavlje prednjeg dijela (13, 28, 36). 36 do 37 mjeriti dužinu 23 do 33 (širina ramena stražnjeg dijela). Spojiti točke 36 i 37. 20 do 38 mjeriti širinu vratnog izreza. 20 do 39 mjeriti širinu vratnog izreza + 1 cm. Točku 20 spojiti s točkom 15. 20 do 40 mjeriti širinu vratnog izreza + 0.5 cm. Oblikovati okruglinu vratnog izreza prednjeg dijela (38,40,39). 37 do 41 mjeriti isti iznos kao od 21 do 38. Spojiti točke 34 i 41. 34 do 42 mjeriti isti iznos 34 do 41. Spojiti 38 i 42. 17 do 43 mjeriti širinu struka. Označiti točku 44. 44 do 45 mjeriti $\frac{1}{2}$ dužine 18 do 43.

43 do 46 mjeriti $\frac{1}{2}$ Os + 2 do 4 cm dodatka za ugodnost nošenja (treba mjeriti bez međuprostora koji dijeli prednji od stražnjeg dijela). 4 do 47 mjeriti $\frac{1}{2}$ Ob + 1 do 2 cm dodatka za ugodnost nošenja (također treba mjeriti bez međuprostora). Označiti točke 48,49 i 50. Iznosi 18 do 43 i 6 do 46 nazivaju se „višak“ (ovdje 5 cm) i predstavljaju dodatnu širinu u odnosu prema željenoj (potrebnoj) u području struka ($\frac{1}{2}$ Os + iznos dodatka za ugodnost nošenja odnosno komociju), koja se u pravilu raspoređuje na ušitke i zaobljenost bočnih šavova. Iznos od stražnje sredine, odnosno točke 48 do točke 47 naziva se „manjak“ (ovdje 4 cm) i predstavlja nedostatak širine u odnosu prema željenoj (potrebnoj) u području bokova ($\frac{1}{2}$ Ob + iznos dodatka za ugodnost nošenja odnosno komociju), koja se u pravilu raspoređuje na proširenje kod bočnih šavova. 49 do 49a i 50 do 50a mjeriti 1 cm. Nacrtati kratke vodoravne linije. 50a do 51 i 49a do 52 mjeriti 1 + 0.2 cm za oblikovanje. 12 do 12a i 14 do 14a mjeriti $\frac{1}{2}$ „manjka“ (47 do 48). Iz točaka 12a i 14a povući okomite linije. Kod „većih“ iznosa „manjka“ (više od 5 cm), može se jedan dio raspodijeliti i kod točke 58, a prema potrebi, željena širina se može dobiti i modeliranjem temeljnog kroja. Oblikovati bočni šav ili šav sa strane prednjeg i stražnjeg dijela prema slici. 53 je $\frac{1}{2}$ 8 do 9 ili $\frac{1}{2}$ 6 do 52 ovisno o tome da li će se ispod točke 9 stavljati još jedan ušitak (kod velikih „viškova“) i obliku stražnjeg dijela tijela. Povuci okomitu liniju do visine bokova i u struku označiti točku 54. Kod točke 54 mjeriti lijevo i desno 1.5 cm za ušitak. Na ovaj način je utrošeno svih 5 cm „viška“. Ako na kroju dolazi do većeg iznosa viška, što ovisi o odnosu Og i Os, odnosno o željenim dodacima za komociju, može se staviti još jedan ušitak na kroju, i to ispod točke 9. 54 do 56 i 54 do 55 je duljina ušitka 14 do 16 cm. Nacrtati ušitak. Označiti točke 57 i 58. „Višak“ 18 do 43 mjeriti $\frac{1}{2}$ lijevo i desno od točke 57 + 0.2 cm za oblikovanje. Iznos 44 do 45 mjeriti $\frac{1}{2}$ lijevo i desno od točke 58. Iscrtati ušitak od točke 34 (Vg) do duljine kroja, odnosno podijeliti prednji dio na dva dijela. Za premještanje ramenog šava prema naprijed treba mjeriti 1 cm na prednjem dijelu prema i dolje i izvući usporednu liniju te označiti točke 38a, 42a, 41a i 36a. Isti iznos koji je oduzet na prednjem dijelu treba dodati na stražnji, produljiti liniju vratnog izreza i orukavlja te označiti točke 23a i 33a. 15 do 59 mjeriti $\frac{1}{4}$ širine orukavlja. 59 označava točku prednjeg sastava rukava“ (UJEVIĆ, ROGALE, HRASTINSKI, 1999.).⁵⁹

---

⁵⁹ UJEVIĆ, Darko; ROGALE, Dubravko; HRASTINSKI, Marijan: Konstrukcija i modeliranje odjeće, Bihać: Mašinski fakultet Univerziteta u Bihaću, 1999. Str. 82-84.

Slika 20. Temeljna konstrukcija ženske haljine sa prikazom dijelova rezanja.

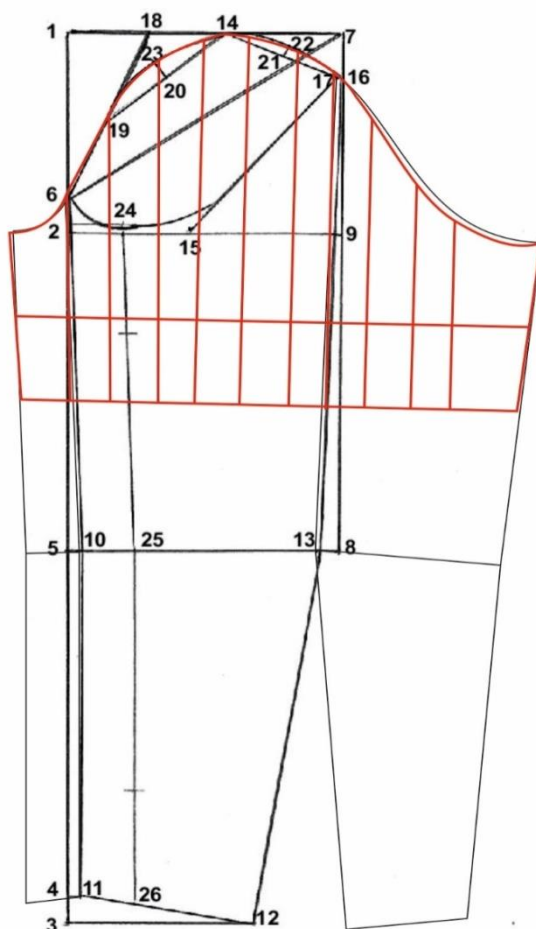
7.2 Konstrukcija rukava za temeljni kroj haljine

Mjere za konstrukciju rukava:

- Vri (visina rukavnog izreza)= izmjereno na kroju= 39,4 cm.
- Oor (opseg orukavlja)= izmjereno na kroju) = 42.5 cm.
- Dr (duljina rukava) = $\frac{3}{8} Tv - 3 \text{ cm} = 64.87 \text{ cm}$.
- Vro (visina rukavne okrugline)= $\frac{1}{2}vri - (\frac{2}{10}\check{S}o + 0.5 \text{ do } 1 \text{ cm}) = 16,84 \text{ cm}$.
- Kšr (kosa širina rukava) = $\frac{1}{2} Oor - 0,5 \text{ do } 1 \text{ cm} = 20.75 \text{ cm}$.
- Odr opseg duljine rukava) = 23 cm.

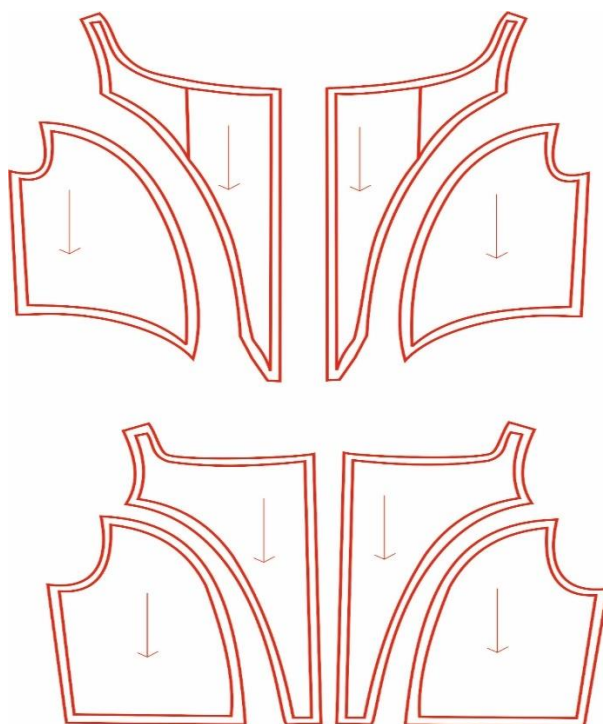
„1 je početna točka, povući okomitu liniju. 1 do 2 mjeriti visinu rukavne okrugline. 1 do 3 mjeriti duljinu rukava. 3 do 4 mjeriti 2 do 3 cm za prednju duljinu rukava (2 do 4). 2 do 5 mjeriti $\frac{1}{2}$ dužine 2 do 4 – 1 cm. Iz točaka 1, 2, 3 i 5 povući vodoravne linije desno duljine cca 25 cm, a iz točke 4 1 cm. 2 do 6 mjeriti $\frac{1}{4}$ širine orukavlja. Točka 6 (prednji sastav rukava – PSR) odgovara, odnosno spaja se s točkom 59 na prednjem dijelu. 6 do 7 mjeriti kosu širinu rukava. Iz točke 7 povući okomitu liniju do visine lakta i označiti točke 8 i 9. 5 do 10 i 4 do 11 mjeriti 1 do 1.5 cm. Nacrtati liniju prednje strane rukava spajanjem točaka 6, 10 i 11. 11 do 12 mjeriti $\frac{1}{2}$ opsega duljine rukava. 8 do 13 mjeriti 1 cm. 1 do 14 mjeriti $\frac{1}{2}$ dužine 1 do 7 + 1 cm. 9 do 15 mjeriti $\frac{1}{2}$ dužine 2 do 9 + 1 cm. 7 do 16 mjeriti $\frac{1}{4}$ širine orukavlja + 0.5 cm. Nacrtati liniju stražnje sredine rukava spajanjem točaka 16, 13 i 12. Spojiti točke 14 i 16. 16 do 17 mjeriti 0.5 cm. Spojiti točke 15 i 17. 18 je $\frac{1}{2}$ dužine 1 do 14. Spojiti točke 6 i 18. 19 je $\frac{1}{2}$ dužine 6 do 1. Spojiti točke 19 i 14. 20 je $\frac{1}{2}$ dužine 19 do 14. Na liniju 19, 14 i točku 20 nacrtati liniju pod pravim kutom. 21 je $\frac{1}{2}$ dužine 14 do 16. Na liniju 16, 14 i točku 21 nacrtati liniju pod pravim kutom. 21 do 22 mjeriti 0. do 1 cm. 20 do 23 mjeriti 1.2 cm. Pomoću točaka 6, 19, 23, 14, 22 i 16 oblikovati rukavnu okruglinu gornjeg dijela rukava. Od vodoravne linije iz točke 2, mjeriti gore 0.5 do 1 cm i povući kratku vodoravnu liniju. Oblikovati okruglinu donjeg dijela rukava od točke 6 do 16. 6 do 24 mjeriti okruglinu između točaka 13 i 59 s prednjeg dijela. Točka 24 odgovara točki 13 na prednjem dijelu odnosno kod ušivanja rukava u orukavlje to je ista točka. 10 do 25 i 11 do 26 mjeriti istu dužinu kao i od 2 do 24. Spojiti točke 24, 25 i 26. Ispod točke 24 i iznad točke 26 na duljini, mjeriti 6 do 8 cm i nacrtati kratke vodoravne linije. Sada treba kopirati donji dio rukava 6, 10, 11, 12, 13, 16, 24 s linijom šava 24, 25, 26 i označenim točkama za sastav koje se nalaze 6 do cm ispod točke

24 odnosno iznad točke 26. Desni dio donjeg rukava 16, 24, 25, 26, 12, 13 treba zaokrenuti za 180 stupnjeva u liniji 16, 13 i zalijepiti. Lijevi dio donjeg rukava treba također zaokrenuti za 180 stupnjeva na liniji 6, 10, 11 i zalijepiti uz prethodno prorezivanje po liniji 25, 10. To uzrokuje manje preklapanje papira kod točke 25, tj. 25a odnosno skraćivanje šava. Točku 12 spojiti s prekrivenom točkom 8, a nju s točkom 12a. Izmjeriti duljinu 12 do i produljiti duljinu 8 do 12a 24b do 27 (SSR) mjeriti duljinu krivulje 11 do 27 sa stražnjeg dijela + 0.5 do 1 cm za nadržavanje. Točka 27 će nakon dodavanja šavova postati oznaka mjesta ureza. 27 do 28 mjeriti duljinu krivulje 27 do 33a na stražnjem dijelu umanjeno za iznos ušitka + 1 do 1.5 cm za nadržavanje rukava. 6 do 29 mjeriti duljinu krivulje 59 do 36a na prednjem dijelu + 1 do 1.5 cm za nadržavanje rukava. Točka 29 treba doći na točku 2. Inače je potrebno provjeriti prethodno izmjerene iznose kao i prije utvrđen iznos opsega orukavlja, odnosno proračun kose širine rukava“ (UJEVIĆ, ROGALE, HRASTINSKI, 1999.).⁶⁰

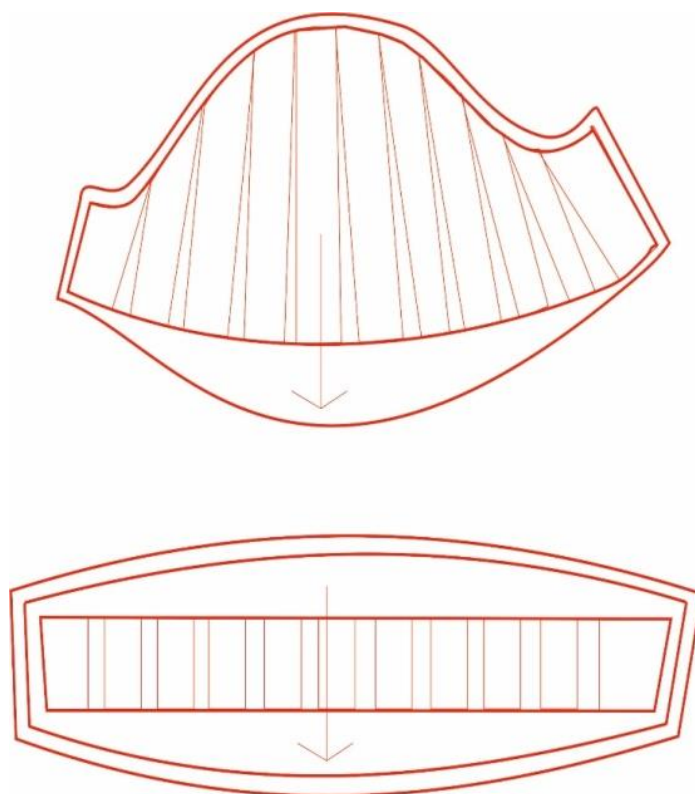

Slika 21. Temeljni konstrukcijski kroj rukava sa označenim dijelovima rezanja.

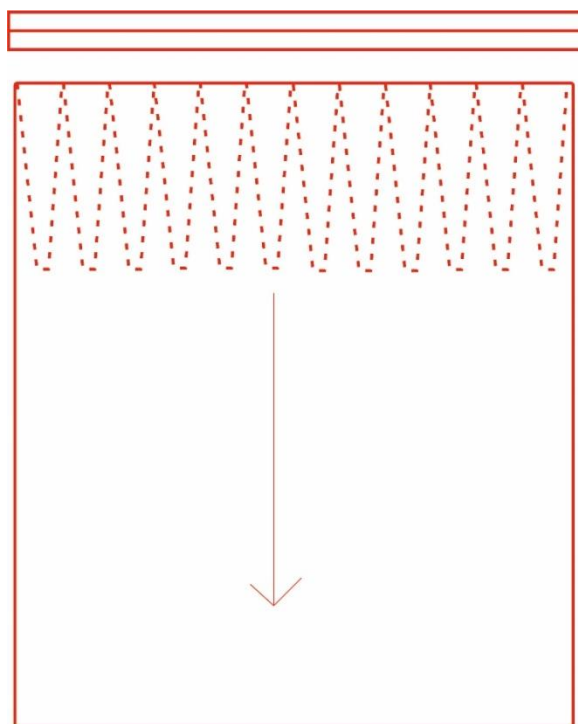
⁶⁰ UJEVIĆ, Darko; ROGALE, Dubravko; HRASTINSKI, Marijan: Konstrukcija i modeliranje odjeće, Bihać: Mašinski fakultet Univerziteta u Bihaću, 1999. Str. 84-85.

Slika 22. Modelirani krojni dijelovi korzeta sa smjerom osnove i dodanim šavovima. Svaki krojni dio korzeta krojen je 2 puta kako bi dobila podstavu i naličje.

Slika 23. Izmodelirani krojni dijelovi rukava sa dodanim šavnim dodacima i smjerom osnove.

Slika 24. Prikaz krojenja i nabiranja suknje s pojasnicom.

Slika 25. Proces izrade suknje i korzeta.

Slika 26. Fotografija gotovog odjevnog predmeta nastala prema uzoru na portret kraljice Viktorije pomoću sašivenog odjevnog predmeta i photoshopa.

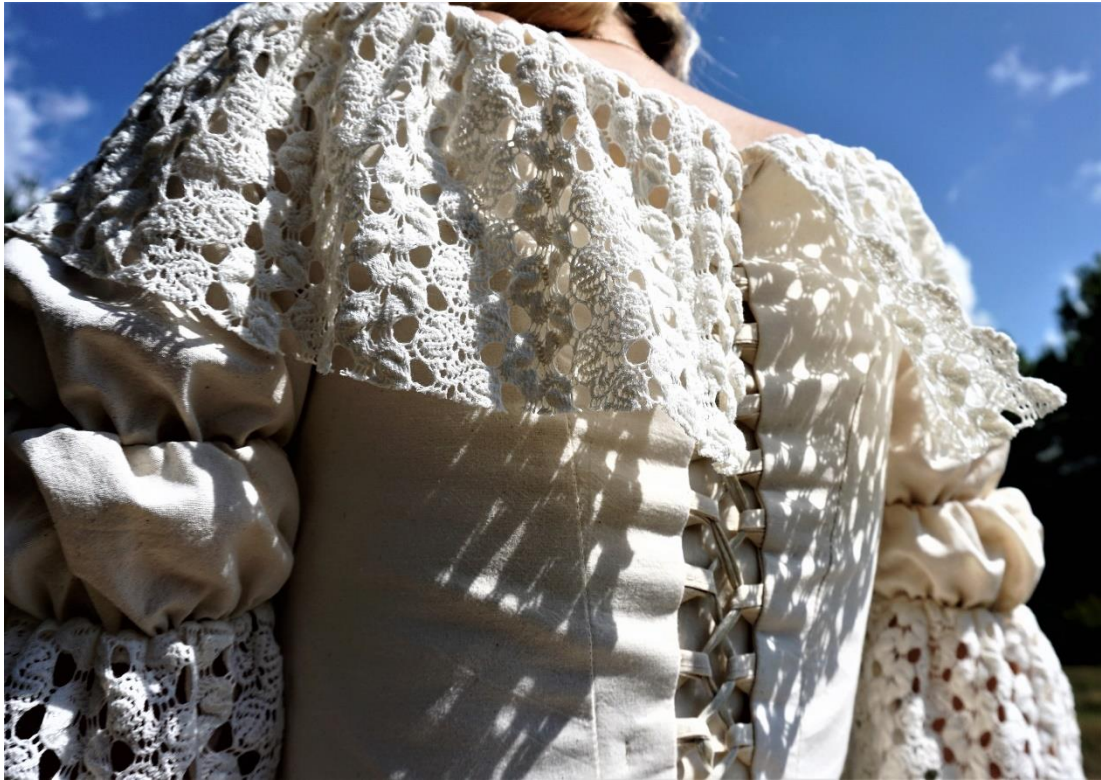
7.3 Detalji

Slika 27. Fotografija prikazuje stražnji dio odjevnog predmeta.

Slika 28. Fotografija prikazuje prednji dio odjevnog predmeta.

Slika 29. Stražnji dio korzeta.

Slika 30. Detalj čipke na leđima.

Slika 31. Detalj rukava

Slika 32. Detalj prednjeg dijela korzeta

Slika 33. Podsuknja s obročima

7.4 Crteži odjevnih predmeta

Slika 34. Crteži izrađenih odjevnih predmeta.

8. ZAKLJUČAK

Viktorijansko doba je razdoblje u povijesti u kojem Engleska bilježi napredak na svim područjima, od života građana, umjetnosti pa sve do velikog utjecaja na odijevanje. Zahvaljujući industrijskoj revoluciji i tehnološkim inovacijama engleska za vrijeme vladavine kraljice Viktorije postaje najjača industrijska i ekonomska sila na svijetu. To je razdoblje u kojem su i tkanine i materijali koji su se koristili postajali sve luksuzniji, doba kada su šivaće mašine omogućile nešto što nikad prije nije bilo moguće. Viktorijansko doba je također doba u kojem možemo vidjeti nastanak krinolina, nestanak podsuknji, korzeti postaju nešto bez čega se ne može, naglašavaju se stražnjice, doba kada žene baš nisu imale neka prava pa sve do kraja vladavine kraljice Viktorije i trenutka kada su žene počele prvi put odijevati hlače. Postojala su i određena pravila u odijevanju, točno je bilo određeno što i kada odijevati u kojem trenutku a to viktorijansko doba čini još posebnijim i vrjednijim istraživanja. Portret Franza Xaviera Winterhaltera je bio polazište za ovo istraživanje a haljina kraljice Viktorije koju je odjenula za svoje vjenčanje posebno zanimljiva jer je to bio neobičan izbor za to vrijeme, takva jednostavnost u odabiru i bijela boja bili su nešto što nitko nije očekivao od tada „najveće“ žene na svijetu. Njeno je vjenčanje pokrenulo revoluciju, bilo je izvanredno i spektakularno, svi su htjeli biti kao ona. Od tada do danas prošlo je gotovo 200. godina i danas imamo jako puno različitih modnih stilova ali i nakon 200. godina možemo primijetiti da su mnogi elementi odijevanja prilikom vjenčanja ostali nepromijenjeni. Proučavanjem portreta i istraživanjem literature došlo je saznanja da postoji i očuvan artefakt koji se nalazi u Londonu te je on služio kao najvjerniji dokaz i najviše pomogao u konstrukciji i modeliranju odjevnog predmeta što je dovelo do odličnog rezultata i ovo istraživanje se može zaključiti kao uspjeh. Dobivena je forma odjevnog predmeta iz 19. stoljeća prilagođena tjelesnim proporcijama ovog vremena.

Slika 35. Fotografija autorice i očuvanog artefakta u Kensington palači u Londonu. Na fotografiji vidimo haljinu malo drugačiju od one rekonstruirane. Korzet je isti samo je suknja promijenjena.

9. LITERATURA

1. GOLDTHROPE, C: From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.
2. SICHEL, M: The Victorians, B.T batsford, London, 1978.
3. ASWORTH, L: Viktorija, kraljica Ujedinjenog Kraljevstva, 1819-1901 – život i djelo, Cherrytree books, 1997.
4. Skupina autora, Povijest 15: Kolonijalna carstva i imperijalizam (1871. – 1914.), Europapress holding, Zagreb, 2008
5. BOUCHER, Françoise: 20,000 Years of Fashion: The History of Costume and Personal Adornment. New York: Harry N. Abrams, 1987
6. SIMONČIĆ, Katarina Nina: Kultura odijevanja u Zagrebu na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće Zagreb: Plejada, 2012.
7. FUKAI, Akiko: Fashion : a history from the 18th to the 20th century : the collection of the Kyoto Costume Institute, Taschen, Hong Kong, 2006.
8. TORTORA G. Phyllis, EUBANK Keith: Survey of Historic Costume, 5th Edition, A&C Black, 2009.
9. EICHER B. Joanne: West Europe, Berg Encyclopedia of World Dress and Fashion Vol 8, berg, oxford, 2010.
10. GALOVIĆ Milan: Moda – zastiranje i otkrivanje, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2001.
11. CVITAN-ČERNELIĆ Mirna, BARTLETT Djurdja , VLADISLAVIĆ Ante Tonči,: Moda : povijest, sociologija i teorija mode, Školska knjiga, Zagreb 2002.,
12. UJEVIĆ, Darko; ROGALE, Dubravko; HRASTINSKI, Marijan: Konstrukcija i modeliranje odjeće, Bihać: Mašinski fakultet Univerziteta u Bihaću, 1999.
13. ARNOLD Janet: Patterns of Fashion. 2, C.1860-1940: Englishwomen's Dresses & Their Construction, MacMillan, London, 1985.
14. O'CONNOR, PhD, Eileen. "Medicine and Women's Clothing and Leisure Activities in Victorian Canada". Yale Journal for Humanities in Medicine. Archived from the original on 1 October 2011. Retrieved 26 October 2011.
15. CRANE Diana., Clothing behaviour as Non-verbal Resistance: Marginal women and alternative dress in the nineteenth century, Fashion theory, volume 3, berg, U.K., 1999.

10. INTERNETSKI IZVORI

<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=17314>

<http://povijest.hr/nadanasnjidan/u-golemoj-kristalnoj-palaci-otvorena-prva-velika-svjetska-izlozba-u-povijesti-1851/>

<http://www.velikabritanija.net/2013/03/09/kraljica-viktorija/>

<https://www.littlethings.com/victorian-women-travel-rules/>

<http://thedreamstress.com/2011/04/queen-victorias-wedding-dress-the-one-that-started-it-all/>

<https://vintagedancer.com/victorian/1840-1850s-dickens-victorian-costuming-for-women/>

<https://www.littlethings.com/rules-for-victorian-lady/>

http://www.fashion-era.com/mid-late_victorian_fashion.htm

<http://blog.dnevnik.hr/modnizamorac/2012/11/1631192630/polozaj-zena-u-viktorijansko-doba.html>

<https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/royal-wedding/8466914/How-will-The-Dress-measure-up-to-history.html>

11. POPIS FOTOGRAFIJA

Slika 1. Marie Antoinette u chemise haljini,

Izvor: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/656930>,.

Slika 2. Kraljica Viktorija,

Izvor: <http://www.nieuwsdossier.nl/koninklijk-huis/koningin-victoria-overleden>

Slika 3. Velika izložba, 1851. Godina,

Izvor: <http://www.velikabritanija.net/2011/05/01/velika-izlozba-1851-great-exhibition/>

Slika 4. Duga košulja chemise s korzetom koji se kopča sprijeda,

Izvor: <https://merryfarmer.wordpress.com/2013/08/12/a-brief-look-at-womens-underwear-in-the-19th-century/>

Slika 5. Duge gaće karakteristične za razdoblje 19. Stoljeća,

Izvor: <https://merryfarmer.wordpress.com/2013/08/12/a-brief-look-at-womens-underwear-in-the-19th-century/>

Slika 6. Prikazuje Viktorijanske podsuknje,

Izvor: www.sewcurvy.com/corsetmakingsupplies/prod_3070561-TV170-Victorian-petticoats.html

Slika 7. „kavez krinolina“ izrađena od čelika,

Izvor: www.pinterest.com/pin/326299935486041409/?lp=true

Slika 8. Dva primjera Bustela Viktorijanskog doba,

Izvor: <http://www.victoriana.com/Victorian-Fashion/victorianbustles.html>

Slika 9. Primjer Bodicea,

Izvor: ARNOLD Janet, „Patterns of Fashion. 2, C.1860-1940: Englishwomen's Dresses & Their Construction (v. 2)“, Macmillan, 1982.

Slika 10. prikazuje dvije svilene dnevne haljine oko 1850te godine. lijeva je engleska dnevna haljina dok je desna američka. Privatno vlasništvo

Izvor: GOLDTHROPE, C: From Queen to empress, Victorian dress 1837-1877, The Metropolitan museum of art, Harry N. Abrams, Inc., New York, 1988.

Slika 11. Portret: Wounded Feelings, 1862, Alice Walker.

Izvor: www.1st-art-gallery.com/Alice-Walker/Wounded-Feelings-1862.html

Slika 12. grafica Julie von Woyna, ulje na platnu, autor: Friedrich von Amerling, 1832. Godina.

Izvor: <http://www.gogmsite.net/empire-napoleonic-and-roman/1832-julie-grafin-von-woyna.html>

Slika 13. Portret Helene iz Mecklemburga-Schwerina, vojvotkinja Orleansa s njezinim sinom, Franz Xaver Winterhalter, 1839.

Izvor: de.wikipedia.org/wiki/Datei:Portrait_of_Helene_of_Mecklenburg-Schwerin,

Slika 14. Young queen Victoria, Franz Xavier Winterhalter 1842.

Izvor: <https://www.pinterest.com/pin/239605642648334033/?lp=true>

Slika 15. originalni artefakt iz 1940. Godine,

Izvor: <https://www.pinterest.com/pin/565272190710527309/?lp=true>

Slika 16. Kraljica Viktorija s veom i vijencem na glavi,

http://www.gogmsite.net/early_victorian_-_1837_-_18/queen_victoria/1847-queen-victoria-in-wedd.html

Slika 17. rekonstrukcija uzorka čipke s haljine,

Izvor: <http://www.jewelry-history.com/2012/11/queen-victorias-wedding-part-6-honiton.html>

Slika 18. Prikazuje bodice na kojem su jasno vidljiviji šavovi,

<http://ursulalecoeur.com/queen-victoria-sets-style/#sthash.jSoBKUQj.dpbs>

Slika 19. Dvostruki kratki puf rukav

<https://www.pinterest.com/pin/231091024605566743/?lp=true>

Slika 20. Temeljna konstrukcija ženske haljine sa prikazom dijelova rezanja.

Slika 21. Temeljni konstrukcijski kroj rukava s označenim dijelovima rezanja.

Slika 22. Modelirani krojni dijelovi korzeta sa smjerom osnove i dodanim šavovima. Svaki krojni dio korzeta krojen je 2. Puta kako bi dobila podstavu i naličje.

Slika 23. Izmodelirani krojni dijelovi rukava sa dodanim šavnim dodacima i smjerom osnove.

Slika 24. Prikaz krojenja i nabiranja suknje s pojasnicom.

Slika 25. Proces izrade suknje i korzeta.

Slika 26. Fotografija gotovog odjevnog predmeta nastala prema uzoru na portret kraljice Viktorije pomoću sašivenog odjevnog predmeta i photoshopa.

Slika 27. Fotografija prikazuje stražnji dio odjevnog predmeta.

Slika 28. Fotografija prikazuje prednji dio odjevnog predmeta.

Slika 29. Stražnji dio korzeta.

Slika 30. Detalj čipke na leđima.

Slika 31. Detalj rukava

Slika 32. Detalj prednjeg dijela korzeta

Slika 33. Podsuknja s obručima

Slika 34. Crteži izrađenih odjevnih predmeta.

Slika 35. Fotografije mene i očuvanog artefakta u Kensington palači u Londonu.